

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע ואתחנן תשפ"ב

על תימים על האדמה, וחיים נצחיים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

בנאום הפתיחה של משה רבנו, המסתיים בסוף פרק ד' בספר דברים (הגר"א ורד"צ הופמן), משה מתייחס לכמה היבטים יסודיים מבחינה אמונית, ננסה לעמוד עליהם.

כחלק מהליך ההשגחה, קריאת התורה של ט' באב לקוחה מפרק זה, הנקרא בתחילת פרשת ואתחנן, שנקראת לעולם (לפי מנהגנו) מיד אחרי היום המשמעותי. נצטט חלקית מהפסוקים תוך שימת דגשים שיעזרו להבהיר את המסר.

שני פסוקים בעלי תוכן מאוד דומה מהווים את מסגרת הפרק:

הפסוק הראשון, "וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל שְׂמַע אֶל הַחֲקִים וְאֶל הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וְיִרְשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם" (דברים ד' פסוק א).

הפסוק האחרון, "וְנִשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֵּי וְאֶת מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטַב לָךְ וְלְבִנְיֶיךָ אַחֲרָיִךְ וְלְמַעַן תִּפְאַרְיֶךָ יָמִים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ כָּל הַיָּמִים" (שם, פסוק נ).

שני הפסוקים מלמדים אותנו את הנוסחה לחיים, שהיא גם הנוסחה לאריכות ימים. מיד בפתיחת דבריו משה מדגים ומסביר מה, ח"ו, מקצר חיים וגם מה מאפשר חיים נצחיים. בפסוק ג' הוא קובע: ".... כִּי כָל הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלְךְ אַחֲרָיִךְ בְּעַל פִּעוֹר הַשְּׂמִידוֹ יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ מִקְרָבךָ". כלומר, חיים שמהותם הליכה אחרי החומר, בוודאי בצורתו השפלה ביותר, הזנות עם בנות מואב וההצמדות לבעל פעור כדוגמא, מקצרת מאוד חיים, ר"ל (עיינו גם במדבר כ"ה א – ג). בפסוק ד' מעניק משה רבנו את הנוסחה ההפוכה: "וְאֵתֶם הַדְּבָקִים בִּיקְנֶה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם". דבקות ברוחניות היא המפתח לזכייה בחיים.

משה מקדיש חלק מדבריו להרחקת העם מהעיסוק בהגשמה (יחוס דמות או צורה חומרית לבורא), ח"ו, לא בגלל שהיא ממעיטה כביכול בשכינה. הרעיון בהתנגדות זו והאיסור החמור הכרוך בה, בא ללמדנו רעיון אחר לגמרי. משה רבנו מדגיש כי הקב"ה איננו חלק מעולם החומר, וההתגלות שלו לעם ישראל, במעמד הר סיני, שקיבלה ביטוי גם תחת השמים, הייתה חד פעמית מבחינות רבות. לכן, המסקנה היא שאין ליחס לקב"ה שום דבר חומרי-גשמי והוא מקור החיים. הדרך היחידה לזכות בחיים היא הדבקות בקב"ה. והדרך היחידה להדבק בקב"ה היא לדבוק במידותיו ולעסוק בתורה בלימוד ובמעשה. גם המעשה איננו עיסוק בחומר אלא ברוח, הצורך להשתמש בחומר הוא אך ורק כדי לקדש אותו. וז"ל הכתוב: "וַיִּמְי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת ... אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לְיָרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה ... קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים וְתִמְוָנָה אֵינְכֶם רְאִים זוֹלָתִי קוֹל: ... וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא יָרִיתֶם כָּל תְּמוּנָה יְיָ הַיּוֹם דְּכָר יִקְנֶה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֶרֶב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ" (פסוקים ח-טו).

כאמור לעיל, ההימנעות מהגשמה זו איננה כדי "להגן" כביכול על כבודו של הבורא, אלא כדי להדריך את ברואיו, שזכו להתגלות, על הדרך בה יזכו בחיים - באריכות חיים בעולם החומר ובוודאי בחיי נצח, שאינם תלויים במצב של חומר. למדנו מכאן שחיים פירושו דבקות בקב"ה, שאיננו, שאיננו, ח"ו מוגשים, בשום פנים ואופן.

לאור לימוד זה ניתן לקבוע: "אני מאמין משמע אני חיי!" אף על פי שהפשט הוא כמו שהסברנו, חכמים באופן מרתק סמכו על הביטוי וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם, גם כדי להזהיר מפני כניסה למצב של סיכון חיים בעולם החומר. וז"ל "הלבשו" (תלמיד הרמ"א) על שו"ע יו"ד יורה דעה: "שיש במשמעות אלו הלשונות שצריך האדם לשמור את נפשו שלא יביא את עצמו לידי סכנה, אף על גב שפשוטן של אלו הכתובים לא מיירי בזה, מכל מקום סמכו חז"ל על מקראות הללו ואסרו כל הדברים המביאים את האדם לידי סכנה" (סימן קטז סעיף א).

בשלב הבא מזהיר אותנו משה רבנו מפני קיצור החיים בעיקר מהבחינה הלאומית. כלומר, יציאה לגלות: "כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנִוְשַׁנְתֶּם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתְתֶּם וְעִשִׂיתֶם פְּסַל תְּמוּנַת פֶּל ... הַעֲיִדְתֶּם בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשְּׂמִים וְאֶת הָאָרֶץ כִּי אָבִד תִּאבְדוּן מִהָר מְעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא תִפְאַרְיֶכֶן יָמִים עַלְיָהּ כִּי הַשְּׂמִד תִּשְׂמְדוּן: וְהִפִּיץ יִקְנֶה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יִקְנֶה אֶתְכֶם שָׁמָּה" (פסוקים כה-ז).

גם אם, ח"ו, יתקיים התרחיש העצוב והמסוכן הזה, מבטיח משה רבנו את נצחיות חייהם של בני ישראל כעם: "וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם (מִן הַגְּלוּת) אֶת יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ וּמִצָּאתָ כִּי תִדְרֹשְׁנֶה כָּל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: בְּצַר לָךְ וּמִצָּאוּךָ כִּי תִדְרֹשְׁנֶה אֱלֹהֵיךָ וְנִשְׁחַתְּתָה עַד יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ וְשָׁבְתָה עַד יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ וְשָׁבְתָה בְּקִלּוֹ: כִּי אֵל רַחוּם יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁפַח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם". גם בבחינה הלאומית קיימת הבחינה החומרית שהיא החיים בארץ ישראל, המקודשת מכל הארצות. שם תבוא לידי ביטוי אידאלי, ההבטחה שעם ישראל הוא עם הנצח, בגלל הקשר הרוחני שלו עם התורה ודרישתה.

בסוף הספר יבטיח משה רבנו כי הליך התשובה והגאולה באחרית הימים, יבטיח את חידושם וחזוקם של שני ההיבטים: החזרה לארץ ישראל ואחר כך החזרה בתשובה שלמה. במהרה בימינו אמן.

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

לְעִילּוֹי זְשֵׁמַת

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ"ב בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח
מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י בתמוז תשע"ד	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	גב' צפורה בת יונה דונוני נלב"ע י"ב אדר א'	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב
הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תשנ"ף	ר' מאיר וגב' שרה ברקפלד (שרה - ט"ז בטבת תשנ"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	הרב שלמה מרזל י באייר תשע"א	בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א
ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט	

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

תשלום על פירות אוצר בית הדין ומיזם "שנת השבע"

בשבוע שעבר התחלנו ללמוד על אוצר בית הדין.

עמדנו על כך שאמנם אסור לעשות סחורה בפירות השביעית. אך הדרך ההגיונית להביא את פירות השביעית אלינו היא לשכור אנשים שידאגו לקטיף של הפירות (ואולי גם יעשו מלאכות שיוודאו מיקסום של תפוקת הפירות עבור הכלל, כפי שלמדנו בשבוע שעבר), לניוד וחלוקת הפירות בנקודות פיזור סבירות. שם נשלם על פריקה, אחסון, מיון, סידור, ויתר התשתית הדרושה לאפשר לפירות להגיע אלינו בצורה המיטבית. איננו משלמים על הפירות, אך על כל העבודה הזאת כמובן שיש לשלם.

למעשה כאשר תנובה ניסו ליישם אוצר בית דין, עם תשלום משכורת לפי שעה בלבד, תנובה ספגו הפסד עצום. מדוע?

הרב זאב ויטמן (בספרו "לקראת שמיטה ממלכתית במדינת ישראל") הסביר שהיתר מלאכות "אוקמי" בלבד גורמת להפסד בשני הצדדים: בצד של העבודה – הזהירות ההלכתית המתמדת מסרבלת את העבודה. אם פועל צריך כל הזמן לחשוב פעמיים אם הגזם המסוים שהוא עומד לעשות מותר מפני שהוא "אוקמי" או לא, העבודה הרבה יותר איטית. ובצד של התפוקה: מלאכות אוקמי בלבד, כמעט בהגדרתן, יפיקו פחות פירות.

הרב יעקב אריאל (במאמר בקובץ "אמונת עיתיד") הסביר שהבטחת שכר קבוע על עבודה ללא התייחסות לשוק גרמה לפערים שלא היה ניתן לגשר. הוא מביא כדוגמא את שוק תפוחי האדמה: המחיר שהובטח לחקלאי היה כשקל וחצי לק"ג. אך בשוק היו עודפי ייצור, ומחיר תפוחי האדמה צנח. מי יישא בפער בין מה שהובטח לחקלאי לבין ההכנסה הקטנה של תנובה? חברת תנובה נשאה בהוצאה הזאת, ועוד רבות אחרות, דבר שגרם להם להפסד של מיליוני שקלים.

הרב אליעזר מלמד (בספרו "פניני הלכה" על שביעית) אומר שהבעיה עמוקה יותר. הוא מסביר שבכל מצב בו אין מישהו שמרוויח ביחס ישיר מהתפוקה, תמיד יהיו הפסדים, כפי שראינו בכל מקום בו ממשלה ניסתה לקחת חסות על ענף במשק. בלשונו: "התחרות החופשית, שהיא עיקר המסחר, יחד עם המניע האישי של המגדלים והמשווקים להרוויח, גורמים ליעול העבודה והורדת המחירים. כל ניסיון לארגן את הכל מלמעלה תוך הסרת התחרות והמניע האישי גורם לעלייה בעלויות הייצור והשיווק. לכן באופן טבעי פירות ה'אוצר' יהיו יקרים יותר משאר הפירות".

פתרון מסוים (בעולם החרדי) מוצג במאמר של הרב שלנגר (מחשובי מורי ההוראה בבית המדרש להתיישבות של הרב אפרתי, נפטר לפני שלוש שנים) (הליכות שדה כרך 6). שם שכרו את החקלאים לעבודה. שכרם עבר שתי משוכות: במידה והיו מספיק לקוחות, יוכלו לשלם לחקלאי לפי שעות עבודתו. במידה ולא תהיה הכנסה מספיקה מלקוחות, שכרו של החקלאי יקוצץ.

הרב זאב ויטמן רבה של תנובה (בספרו "לקראת שמיטה ממלכתית במדינת ישראל") מזועזע מהדבר. באופן כללי, תקין להשתמש באחד משני חוזים: חוזה אחד הוא שכירות עבודה. משלמים על כך שהעבודה נעשתה. השני הוא חוזה שמקנה לעובד אחוז מסוים מהרווחים. לבעל הבית יש סיכון, לעובד לא אמור להיות סיכון. בחוזה הבנוי באופן זה יש שתי בעיות: א. מבחינה ממונית: מוסרית ומשפטית לא ברור שאפשר לייצר חוזה שכזה, שמטיל את הסיכון על השכיר ללא סיכוי לרווח גדול יותר.

ב. תליית ההכנסה במכירת הפירות נותנת רושם של עסק ומסחר בפירות. החקלאי מקבל את דמי השביעית, שהרי שכרו מתקבל מהכסף שניתן עבור הפירות!

אז מהו הפתרון?

הגרש"ז אורבך מציע להטיל "מס שביעית". כיום אנשים מוכנים לשלם סכום גבוה יותר בשביל אידיאלים שונים: רצון לרכוש תוצרת הארץ בדווקא. (להבדיל) יבול אורגני. שוק איכרים. מוצרי "חופש" (שאינם מנצלים משכורות רעב בכדי להזייל מחירים, או פוגעים בבעלי החיים פגיעה שאינה מידתית). אנשים רבים מוכנים לשלם יותר בכדי לקבל סחורה דומה לסחורה הרגילה בשביל האידיאלים הללו. בדומה לכך, אדם מוכן לשלם מטוב לבו סכום גבוה מעלות ההוצאות כדי לוודא שחלוקת פירות השביעית תהיה סבירה. כפי שלמדנו בשבוע שעבר, בימי קדם הוצאה זו הייתה יוצאת מהקופה הציבורית. כיום ישלמו על כך הצרכנים. חשוב לחדד: לא מדובר על תשלום על הפירות. משלמים כנגד קבלת הפירות את ההוצאות (טיפול ניוד וכיו, כפי שפירטנו), והלקוח בוחר להוסיף על כך מעין תרומה בכדי לוודא שחלוקת פירות השביעית תוכל להימשך.

לאור הצעה זו חלקו פוסקים אם ניתן להשוות את מחירי פירות אוצר בית הדין למחיר השוק, או שבהכרח עדיין יש להזייל את המחיר ביחס לשוק.

וכאן נכנס הפתרון של מיזם "שנת השבע".

מיזם "שנת השבע" שפועל בשיתוף פעולה עם ארץ חמדה, מתחיל מגב כלכלי, המבוסס על תרומות של יחידים ושל הציבור. שימוש במערכת שיווק קיימת השייכת לאדם ירא שמיים שיקפיד שלא יהיה מסחר ביבול שביעית מונעת הוצאות מיותרות, ומבטיחה לו שכר על עבודת השיווק בלבד. היבול מחולק במחיר מופחת מאוד לעומת מחירי השוק. היבול מחולק ללא שקילה, אלא בסלסלות קבועות שאינן נשקלות בעת התשלום עליהן. הן מחולקות בתחנות המתפקדות לצרכים דומים במשך שאר השנים. כמעט מאה אלף תלמידים ותלמידות מקבלים מדי יום פרי הקדוש בקדושת שביעית, וזוכים בזכות הגדולה של אכילת יבול משולחן גבוה. הפעילות הזו גורמת לקידוש השם וחיבוב המצוות באמצעות מצווה חשובה זו של שנת השבע. לפרטים על תחנות החלוקה ניתן לפנות למשרדי ארץ חמדה info@eretzhemdah.org

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
טל שאול בן יפה גדעון בן רחל חוה ראנלה בת פיילא משה בן רחל אריה יצחק בן גאולה מרים אלרואי משה בן לינוי	ניר רפאל בן רחל ברכה שי בת הלל מאירה בת אסתר ר' יצחק בן בריינדל גיטה נהוראי בן רבקה נמיר בתוך שאר חולי עם ישראל	ישראל בן רבקה עובדיה בן אסתר מלכה נטע בת מלכה רבקה בת שרה בלה ירחמיאל בן זלטה רבקה הילל בן תמר שפרה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

New Jersey, USA

ניו ג'רזי, ארה"ב
אייר תש"פ

ברכת מעין שבע בליל שבת במניין רחוב

שאלה

בגלל מגפת הקורונה אנו מתפללים במניין רחוב. המניין מתקיים כל בוקר וערב (מנחה וערבית). יש לנו ספר תורה שאנחנו מביאים למניין לקריאת התורה של שבת, שני וחמישי. חלק מהמתפללים טוענים שאנחנו נוהגים שלא כדין כשאנחנו אומרים בתפילת ערבית בשבת "מעין שבע" מאחר שאנחנו לא מניין קבוע בבית הכנסת. אני מסתמך על מה שנפסק באו"ח סימן רסח סעיף י ובמשנה ברורה שם ס"ק כד, וכמו כן על פסיקת האליה רבה שם (ס"ק יט) שכתבו שאם יש קביעות לכמה ימים ויש שם ספר תורה שיש לאומרו. בנוסף, לדעת הרב משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה או"ח ח"ד סימן סט), אפשר לאומרו גם ללא ספר תורה כל עוד שיש "קביעות מסוימת".

האם אנו נוהגים כדין?

תשובה

במצב הנוכחי יש להגיד ברכת מעין שבע, וזה בצירוף כמה טעמים:

1. ייתכן שזה שיש לכם ספר תורה לזמנים של קריאה, אפילו אם איננו נוכח בערבית של שבת, כבר מספיק לאלו הפוסקים הדורשים אותו על מנת לומר מעין שבע.¹
2. הפרי מגדים מעלה אפשרות² שהצורך בספר תורה הוא רק במניינים שמתפללים ביחד "באקראי", לכמה ימים ספורים, אבל לא במצב של "מנין קבוע". לצערנו כבר עברתם את הסף של "מנין קבוע".
3. כפי שצינתם, לדברי תשובת האגרות משה בכלל אין כל צורך של ספר תורה עבור אמירת ברכה זו.³

¹ כתב המחבר (אורח חיים סימן רסח סעיף י):

"אין אומרים ברכה מעין שבע בבית חתנים ואבלים, דליכא טעמא דמאחרין לבא שיהיו ניזוקין".
כתב הט"ז שם (ס"ק ח):

"בבית חתנים כו'. פי' שמתפללי בביתם במנין. ונראה כל שכן אותן שמתפללין לפרקים במנין בבית ואינם הולכים לבהכ"י, דהא בחתנים יש מנהג קבוע טפי להתפלל במנין ואפי"ה אין הדין כמו בבה"כ קבוע לענין זה, כ"ש בזה. והכלל בזה דלגבי דידן אי"צ כלל לומר אותה אפי' בבהכ"י קבוע, דאין סכנה, כמ"ש בטור. אלא משום דכבר תקונה במקום סכנה, עדיין עושין כן. וכל שאין קביעות, אין מקום לזה. ומ"מ נראה דאותן שקובעים מקום להתפלל על איזה ימים, כמו שרגילים לעשות בירידים, זה הוה דומה לבי"ה קבוע ואומרים שם ברכה זו".
וכתב על כך האליה רבה (סימן רסח ס"ק יט):

דברים

"אין צריך לומר וכו'. פירוש כשמתפללין בביתם במנין, וכל שכן אותן שמתפללין לפרקים במנין בבית, אבל כשיש קביעות על איזה ימים כמו בירידים דומה לבית הכנסת קבוע ואומרים (ט"ז סק"ח). בבית המדרש מקום שמתקבצין התלמידים, מיקרי קבוע (רדב"ז ח"ד סי' יח אלף צב). ובית שיש [בנו] ספר תורה [באקראי] ומתפללין במנין, אין ולא רפיא בידי (שיירי כנסת הגדולה הגהות ב"י אות ט). ומט"ז מבואר כשיש קביעות על איזה ימים אומרים, וצ"ל דמייירי כשיש ספר תורה, דבלא ספר תורה לא מיקרי קבוע, וצ"ע".

מזה משמע שהצורך בספר תורה הוא רק על מנת שייחשב קבוע. וממילא מסתבר הוא שלא צריכים שיהיה הספר שם ממש בשעת אמירת מעין שבע; אלא כל שיש ספר זמין לצורך קריאת התורה ומשתמשים בו שם בקביעות כאשר צריכים לקרוא בתורה, נחשב המנין קבוע ויכולים לומר מעין שבע אף אם אין הספר עצמו שם בשעת אמירת מעין שבע.

נועם מגדים, חלק המנהגים אות ט. ונראה שכאשר כותב שם "מנין קבוע כל השנה", אין כוונתו שמתחילים לומר את הברכה רק לאחר שעברה שנה שלימה, אלא בא רק למעט מקרה שבו מקיימים את המנין רק בימים מסוימים, היינו בדרך "אקראי".

עניין זה ביאר בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ד סימן טט):

"אם י"ל ברכה מעין שבע בליל שבת במקום שאין ס"ת. וביהכ"נ קבוע לתפלת מעריב בשבת ואף מקום קבוע בבית אחד צריך לומר ברכת מעין שבע, ואף שבמח"ש רס"ט ס"ק י"ג ובפמ"ג מש"ז ס"ק ח' מסתפק באין שם ס"ת, שא"כ אין לומר לדידה על קביעות דמעריב לבדו, אין נוהגין כן אלא אומרים, והתליה בס"ת לא מובן וצ"ע טעמו, ובפרט שאינו דין ברור דהמג"א בס"ק י"ד הביא מרדב"ז ורלב"ח דיש מקומות שנוהגין לאומרה גם בבית חתנים ואבלים ואין למחות בידם והפמ"ג הקשה דהוא ספק ברכה לבטלה, אבל פשוט שהם סברי שאפשר שבשביל החשש שהיה בבתי כנסיות קבועים שבביל בני"א [=בני אדם]= מאחרין עשו זה דבר קבוע לכל צבור בכל מקום שמתפללין, וגם התוס' פסחים דף ק"ו ע"ב ד"ה מקדש הביאו מירושלמי ברכות דתיקנו זה במקום שאין יין מצוי לקידוש ש"צ יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע ומזה נעשה המנהג בכל מקום משום שלא היה כל כך יין מצוי לכולי אינשי וא"כ אפשר נוהגין שם בשביל זה".

ועיין עוד בשו"ת מנחת יצחק (חלק י סימן כא):

"והנה מלשון המ"ב הנ"ל משמע דכל זה הוא דוקא אם יש שם ס"ת, אמנם היכא דאין שם ס"ת, בזה הדבר צ"ע. אכן מדברי הפוסקים יש ללמוד ליישב מנהג המקומות שאומרים גם בכה"ג, דהנה בשו"ת הרדב"ז (סי' י"ח) כתב על תשו' הריב"ש (סי' מ') דס"ל שאין לאומרה אלא בביהכ"נ קבוע, וכעין התקנה, דהה"ד שאם יש ביהמ"ד ומתקבצים שם התלמידים להתפלל שאומרים אותה, שאין לך קבע גדול מזה, ותפילתו של אדם נשמעת שם ביותר, דאע"ג דאיכא למימר ביהכ"נ עדיף טפי, הנ"מ כשמתפלל בביהמ"ד ביחיד אבל בעשרה ובביהמ"ד עדיף, ואף על גב דאמרינן ברוב עם הדרת מלך, הנ"מ בזמן שכל העם שומעים ומתכוונים לבס אל התפילה, אבל עתה שאני רואה ברוב עם רוב בלבול ואין אדם שומע לא תפילה ולא קריאת התורה, בביהמ"ד עדיף לי עם התלמידים אף על פי שאין שם רוב עם עכ"ל. נראה מדברי הרדב"ז דמודה לדברי הריב"ש שאין לאומרה בבית החתן ובבית האבל, רק ס"ל דבביהמ"ד שמתקבצים בו התלמידים מיקרי מקום קבוע, ולא מבואר להדיא אם הי' מתפללים שם גם תפילת השחר, אולם מדהזכיר בלבול העם בשעת קריאת התורה משמע שהיו קורים בתורה שם, אבל אינו ראי' דהס"ת הוא מתנאי אמירת מעין ז', וגם הרב ז"ל בשו"ע (סי' רס"ח סעי' ט"ו) לא הזכיר תנאי זה, וגם בשו"ת דבר משה (או"ח סי' כ"ג) כי דמדברי הפוסקים משמע דאין הדבר תלוי בס"ת".

אמנם שם בהמשך הוא מביא פוסקים נוספים שכן הצריכו ספר תורה.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ

יועצים מדעיים:
הרב פרוי אברהם שטינברג
הרב פרוי דרור פיקסלר
הרב פרוי נתן קלר

<p>לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלביע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלביע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלביע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
---	--	--	--	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

